

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Herdenking Piet de Jong

Door de Voorzitter van de Tweede Kamer, Khadija Arib

13 september 2016

Aan de orde is de herdenking van Piet de Jong. Hij overleed op 27 juli op 101-jarige leeftijd, als de oudste oud-regeringsleider ter wereld. Ik heet zijn familie en de minister-president van harte welkom. Ik wil iedereen in de zaal en op de publieke tribune verzoeken om, voor zover dat mogelijk is, te gaan staan.

“Ik zag de schepen en wist wat ik wilde worden.” Het is een citaat van Piet de Jong, opgetekend in Trouw in 2008. Aan de zee heeft nooit iemand iets kunnen bederven, de zee is altijd mooi, vond hij. Hij bracht er een groot deel van zijn leven door. In de Tweede Wereldoorlog was hij gezagvoerder van de duikboot O-24, eerst onder Brits en later onder Amerikaans commando, waarmee hij maar liefst acht vijandelijke schepen tot zinken bracht. In 1971 zei hij in een interview in Het Parool dat hij, diep in zijn hart, admiraal had willen worden. “Het heeft me nogal moeite gekost om daarvan af te zien. Admiraal is een hele mooie functie, weet u.”

Het liep anders. In 1959 werd Piet de Jong gevraagd om staatssecretaris te worden in het kabinet-De Quay. Niet vanwege zijn politieke affiniteit, maar met oog op zijn katholieke achtergrond. Om toe te kunnen treden tot dit kabinet werd hij lid van de KVP. In de drie daaropvolgende kabinetten was hij minister van Defensie. Vanaf 1967 gaf hij leiding aan het eerste naoorlogse kabinet dat de rit uitzat, een coalitie van KVP, ARP en CHU.

Het was een tijd van politieke en maatschappelijke onrust; van hippies, provo's en Dolle Mina's, de Maagdenhuisbezetting, gijzelingen en demonstraties. Maar Piet de Jong bleef de persoon die hij op zee ook was: vol rust en relativeringsvermogen,

zachtmoedig maar standvastig. “Niet voorop lopen, wel stimuleren”, zei hij daar zelf over. “Zolang het goed gaat moet ik op de achtergrond blijven. Als het fout loopt, moet er iemand verantwoordelijk zijn. Dat ben ik.”

Bij zijn beëdiging in 1967 kondigde De Jong aan “op de winkel te gaan passen”. Met terugwerkende kracht kunnen we zeggen dat hij zichzelf en zijn kabinet daarmee tekort deed. Want hoewel hij te boek stond als conservatief, zette hij fundamentele veranderingen in gang. Onder zijn leiding werden het minimumloon en de individuele huursubsidie ingevoerd, kwam er een einde aan de opkomstplicht bij verkiezingen en verbeterde de positie van homo’s. De Jong introduceerde ook de wekelijkse persconferentie na afloop van de ministerraad. Niet alleen om ervoor te zorgen dat journalisten hem op vrijdagavond met rust lieten, maar belangrijker nog: volgens hem hoorde openheid bij een goed functionerende democratie. Mensen hadden het recht om te weten wat er was besloten. “We zijn geen geheim genootschap!”, zei hij ooit in de Haagsche Courant.

Voor Piet de Jong was zijn geloof zijn belangrijkste drijfveer, de grondslag van zijn handelen. “En de essentie van die grondslag”, vond hij, “is het gebod dat je je naaste lief moet hebben, dat je erop uit moet zijn je evenmens te helpen.” Als premier heeft hij dat als geen ander kunnen doen. Hij leidde Nederland door een roerige tijd, laverend tussen ruimte laten en ingrijpen. Hij hield koers en zorgde voor stabiliteit, en dat maakte hem geliefd en populair bij een breed publiek.

Na de verkiezingen in 1971 kwam hij langs de zijlijn te staan. Dat raakte hem. “De politiek is ongenadig met lui afdanken”, zei hij daar later over. Gaandeweg nam hij afstand van het alledaagse Haagse, maar hij bleef kritisch en betrokken. Zijn laatste publieke optreden, tijdens het CDA-congres in 2010, is daarvan de beste illustratie.

Piet de Jong is nooit admiraal geworden. En dat is maar goed ook, zeg ik namens de Nederlandse samenleving. Zijn overstap, van zee naar wal, heeft Nederland veel gebracht. Tijdens de inhuldiging van koning Willem-Alexander zat ik naast hem in de bus. Ik herinner me nog hoe mooi, hoe gesoigneerd hij er die dag uitzag. Voor mij was het een spannende dag. Dat zei ik tegen hem. Hij keek me aan, en zonder het te bagatelliseren antwoordde hij dat het de derde inhuldiging was die hij van dichtbij

meemaakte. Dat illustreerde hoe lang en hoe intensief Piet de Jong onderdeel is geweest van ons politieke landschap. Als een inhoudelijk gedreven bewindspersoon en een waardig premier, warm en met humor. In Kamerdebatten wist hij aanvallen van de oppositie vaak met een grap te pareren. Maar in alles klonk door hoe zeer hij het parlement respecteerde, hoe zeer hij erbij betrokken was. Hij genoot ervan dat geen dag hetzelfde was, dat er altijd wel rimpels waren die moesten worden gladgestreken. Het lag niet in zijn aard om daar breeduit over te spreken. Daar was hij te nuchter, te bescheiden voor. Maar feit is dat Piet de Jong, bijna ongemerkt, een stevig stempel heeft gedrukt op de Nederlandse politiek. Wij zijn hem daar zeer dankbaar voor.

Namens de Tweede Kamer wens ik zijn dochter, zonen, kleinkinderen en andere familie, en natuurlijk ook het CDA, veel sterkte toe. Wij zullen hem niet vergeten.